

ЛИСТ ЗА СВЕШТЕНИКЕ, РОДИТЕЉЕ И ВАСПИТАТЕЉЕ.

У Београду 30 Јуна 1875.

Број 23

Излази четири пута
у месецу.

Претплата се шаље уредништву.
Уредништво је у богословији.

За све српске крајеве стаје на год.
60 гр. или 6 еор. на по год, 30 гр.
или 3 еор. на три мес. 15 гр. или 1
еор. и 50 нов.

Год. II.

О одношаима српске цркве наспрам цркве
цариградске, од првих времена њенога бића,
па до данас.

(НАСТАВАК).

II.

Уилив цариградских патријара на независну од њих српску цркву
и како је се односила последна наспрам цариградских патријара
у време независности своје. — На каквим је начелима примио
новоуређену српску архиепископију св. Савва, да с њом управља. —
Прејемници св. Савве и њихови одношаји наспрам цар. патријара. —

Ми смо пре казали, да је српска црква добила своју
самосталност од царигр. цркве. Према овоме сада се рађа
питање: да ли је српска црква, кад је већ добила своју
самосталност, прекинула сваки сношај са цариградском цр-
квом, и да ли је последња оставила прву без икаквог надзора?

Никако се неможе поверовати, да би цариградски патри-
јари, давши независност српској архиепископији, могли уз-
држати се, а да се никако немешају у дела српске цркве.
Таково немешање од стране њихове, судећи по њиховом
честољубивом и славољубивом карактеру — није ни мислимо.

Слободу, коју су дали цариг. патријари српској архијепи-
 скопији, рачунали су они као тек привремену. И, према
 овоме, Грци никада несу признавали, да је српска архијепи-
 скопија по праву и по прекој нужди и потреби ради од-
 бране православља у средини српског народа - уређена. Они
 су вазда тврдили, да је српска архијепископија уређена у
 Србији из почасти великога поборника православља св. Савве,
 и као таковоу уступљена у награду једино њему, с којом
 може за живота независно управљати; а после смрти његове
 мислили су они, да је униште и себи наново присвоје.
 Да су пак цариградски патријари о томе тако мислили, то
 неподлежи никаквој сумњи, а и потпуно су осведочили сво-
 јим у поздније време поступцима — односно српске цркве
 и њене независности. Осем што је тако мислило цариградско
 духовенство, мислили су и тумачили о давању самосталности
 срп. цркве исто тако и сви Грци. Но цариградски патријари
 и охоли Грци мислили су једно, а Бог је опет даровао Србима
 друго: даровао је Србима и њиховој цркви онакове мужеве,
 који су врло добро појмили хитрост и лукаву намеру пред-
 ставитеља грчке цркве наспрам срп. архијепископије. Први
 је прозрео ту мисао св. Савва још тада, кад је њему пред-
 лагано од стране цариг. патријара и грчк. императора да
 он сам на себе прими дужност архијепископа српске цр-
 кве. Св. Савва је врло добро знао, да је Грцима сасма
 тешко одрећи се од своје власти над срп. црквом, па с тога
 он дуго се устезаше од тог предлога — који му цар и па-
 тријар предлагаху. Он је још на први мах желио, да се
 право избора архијепископа у Србији освешта и призна ца-
 риградском црквом и тиме се узакони и за будућа вре-
 мена, — како би Срби имали на свагда то право, без да више
 моле патријара о томе. — У исто време и представитељи грчке
 цркве, прозрев куда циља св. Савва, несаглашаваху се при-
 знати срп. архијепископију на таквим правима, на каквим
 захтеваше св. Савва да се она уреди. Те с тога и на први

мак и само дело посвећења светитеља за архијепископа и дело уређења срп. архијепископије заостало је и за дуго време небеше о том ни речи, док, најзад, наново није светитељ Савва убедио цариг. патријара у прекој нужди и потреби у делу уређења срп. самосталне јерархије на правима њиме предложеним.

И ако је срп. цркви дана самосталност, ипак царигр. патријари одношаху се представитељима-архијепископима срп. цркве, као својим намесницима. Они су истина дали српској цркви самосталну управу — на врху које стојаше архијепископ, — али су ипак задржали себи право утврђивања ново-избраног архијепископа, — који има бити изабран и посвећен српским духовенством. А осим тога, још су патријари у дужност ставили, да српски архијепископи спомињу при богослужењу име грчко-царигр. патријара, као начелну главу срп. цркве. Према овакој установи, разуме се, да је српска црква у лицу свога архијепископа била идеално подвластна цариград. патријару. Ова идеална зависимост доцније донела је српској цркви многе неприлике у њеним неким битним питањима. Тако, у срп. јерархији, још од времена, кад је она зависила од Грка, заостало је — грчких архијереја и свештеника, који су наносили срп. цркви и народу врло велику моралну и материјалну штету, па ипак српски архијепископ морао их је у својој архијепископији невољно трпети; јер их покровитељствоваху и заштићаваху цариг. патријари, који су морално обавезивали и управо давили српску архијепископију својим црквеним ауторитетом. У противном случају врло је тешко објаснити ту трпељивост и бојазност од страпе срп. архијепископа, због чега неудаљаваше из своје архијепископије такве људе, који више доносе штете цркви и народу, него ли ползе. Ово грчко духовенство, које је се задржало у српској архијепископији за време владања њоме св. Савве, унеколико се уздржаваше од својих хрђавих предузећа и неваљалих дела; но пошто је на катедри српске архијепископије нестало

св. Савве, они тада јавно почеше непризнавати српску црквену власт и чинити разна самовластија. Истина, неможе се рећи да су срп. архијепископи на такове поступке грчког духовенства гледали равнодушно; јер бивало је и таквих случајева, да су они помоћу својих краљева прогонили неваљалце и бунтовнике — грч. свештенике, који су по народ и цркву од врло велике штете били; али при свем том нису се могли потпуно ослободити од тог зла, једно због тога, што их је много било, па ни су се могли у једанпут сви истерати; а друго — што архијепископи српски нису се хтели с цариград. патријарима због тога завађати, и ако су они били силни заштитници тих интриганата — грчких свештеника.

Сад иде да укратко кажемо, на каквим је начелима примио св. Савва управу новоуређене српске архијепископије, — а то се даје увидити само из његовог сопственог рада при управљању срп. цркве. Архијепископска делатност св. Савве у управи српске архијепископије оличена је у ревномом његовом заузећу око препорођаја српске цркве. Он је одмах, пошто је узео црквену крму у своје руке, установио нове јепископске катедре, рукоположио епископе — Србе, којима је дао и грамате на право управљати епископијом, учити словесну богоспасајему паству, заштићавати цркву и народ од разних нападаја и разних јереси, рукополагати свештенике и друге по реду свештенички чинов¹⁾.

Старајући се о уређењу српске цркве, св. Савва брињаше се такође и о узвишењу свог отачаства — као државе. — Свуд у наоколо око Србије владари беху венчани царском или краљевском круном; а српски владар још небеше крунисан и називаше се само великим жупаном. Св. Савва, да би узвисио своју државу у очима народа и страних држава, крунише свога брата Стефана краљевском круном. Мало доцније Стефан се незадовољи с тим, што га је само брат његов

¹⁾ Види грамату св. Савве, што је својим јепископима давао *Monum. Serbika* 17. стр.

венчао краљевском круном, него жељаше да га и папа римски венча и за краља призна; јер и у то време још трајаше мњење, у које и сам Стефан вероваше, а на име: да се нико не може назвати краљем или царем док га папа невенча и непризна у том звању.

Ми незнамо, шта је побудило Стефана, да то жели — ако не тежња, да га маџарски краљ призна у том високом достојанству; а познато је да су маџарски краљеви признавали за краља или цара само оне владаре, који су папом крунисани и у том достојанству признани. Ово је сигурно и натерало Стефана, те је он послао своје посланике тадашњем папи Гонорију III с препокорном молбом, да га овај призна за краља српског и у исто време да му и краљевску круну с благословом његовим пошље¹⁾. —

Да ли, заиста, у овоме учествоваше св. Савва, ми, пошто немамо никаких верних дата ни за ни против, неможемо ни тврдити, нити пак позитивно одрицати. Ми само можемо о том рећи то, да би нас јако удивио такав поступак св. Савве, кад би био истинит, и, шта више, невољно би морали такав поступак осудити и некоректним признати. Противу мњења: да је св. Савва у томе учествовао, сведочи пре свега његово велико нерасположење спрема папе и његове науке; затим силно његово заузимање код цариградског патријара, да би овај дао уређење српској цркви — док папа то учинио није — као што смо већ о томе говорили. — Даље: његово силно заштићавање српске цркве од папских легата, његова борба противу римских мисионера и превелика срдачна оданост ка

¹⁾ Многи историци, као: Рајналд (1222 г. 37.) — Ассеман (V, 38) и други доказиваху, да је св. Савва учествовао у овом делу; али имајући у виду његову велику ревност у православљу, неможемо никако то допустити нити се с тим мњењем сагласити, па баш и кад би било и јаснијих доказа, а камо ли што о том нема ни једног поузданог факта, који би за потврду таког мњења послужио. У највернијем Доминијановом летопису нема о томе ни речи, у другим, истина, спомиње се тај случај; али сасвим нејасно. Из последних може се само толико извести, да је св. Савва знао за ту депутацију, али није хтео стати јој на пут, може бити, из политичких разлога.

www.unilib.rs

ИСТОЧНОЈ цркви. У ползу противуположног мњења првом служи и овај факт. Кад је св. Савва, бивши још на Атопу, дочуо за намеру браће своје, да они желе добити краљевску круну од папе, он одмах похита брже-боље у Србију и, дошав, одврати их од те намере, и завађену браћу измири, обећавши им да ће изходатајствовати код цариградског патријара архијепископа, који ће венчати српског владара краљевском круном. — Па зар и после оваког поступка св. Савве ми можемо веровати у тако мњење неких историка, да је св. Савва, будући већ архијеписковом, учествовао у жељи и намери брата свога и у пошиљању депутације к римском папи. Па ипак, при свима овим фактама, која служе у одбрану св. Савве, несмемо позитивно одрицати да он за ту депутацију није знао. Ондашње политичке околности, може бити, да су принудиле св. Савву да ову ствар, и ако је за њу знао — игнорира, по то није било с намером, да призна папу, као главу српске цркве, већ из политичко-државних назора. Најзад у оправдање св. Савве може се навести и ово питање: Зар би цариградски патријар, који је и поставио св. Савву за архијепископа у Србији, то прећутао, да је св. Савва заиста учествовао у пошиљању депутације к папи? Зар неби он одма изразио Савви незадовољство за такав његов поступак, па још, шта више, и осудио га за издају источно-православне цркве? А ми у смислу томе нигди и ни у каквим актима, ни грчким, ни латинским, ништа таково ненаходимо — дакле неможемо ни веровати, да је св. Савва у томе учествовао. . . . .

Св. Савва је још за живота свога наименовао себи преемника Арсенија и посветио га за архијепископа 1233 г. у Србији. За овим је српски синод, у договору са краљем српским, бирао себи архијепископа из средине своје. Ми о изборима, посвећавању, па и управљању и раду по наособ нећемо говорити, пошто то и није задатак наше теме, већ само ћемо их по реду хиротонисања споменути и одма прећи на њихове

одношаје наспрам царигр. патријара, што и јесте наша задаћа. Тако били су следећи срп. архијепископи: Савва II, Данијил I, Јоанићије, св. Евстатије, Јаков, Јевстатије II, Савва III, св. Никодим, Данило, II, и Јоанићије II, којег је цар Душан прогласио за патријара српског. Сви именовани архијепископи српски одношаху се к цариград. патријарима више приватно, и они су вазда на њих гледали, као на старију браћу своју, а не као на своје предпостављене старешине. Они су их штовали и уважавали као по чину старије, па, шта више, и њихове установе, односно чистоте православља и црквених уредаба, примали, признавали и по њима управљали се. Сваки царигр. патријар, кад је ступао на патријаршку катедру, сматрао је за дужност известити срп. архијепископа о његовом ступању на исту — а тако исто и последњи извешћаваше царигр. патријара о свом избору и ступању на архијепископску катедру у Србији. У овим одношајима лежало је нешто таинствено, а то је: патријар је вазда држао, да он то чини за то, што је он сматрао српску архијепископију као, тобож, њему подвластну; а српски архијепископи опет чинили су то због тога, што су они гледали на царигр. патријаре као на равне себи. — Према овоме, патријари цариградски вазда су трудили се пронаћи начин, како би српску архијепископију могли уништити. — Желећи постићи ову своју охолу намеру, они су врло често завађали грч. императора са срп. краљевима, и у овоме су тако успевали, да су заиста с оружаном руком устајали један против другог. Овакви поступци нису одговарали части и достојанству представитеља грч. цркве, којима је напротив био позив мирити завађене хришћане; а не још завађати их, да подлим начином до своје јегоистичне цели дођу. Истина, царигр. патријари трудили су се, да своје јегоистичне цели прикрију другим благовидним тежњама. Тако они су издавна усвоили мисао, да су све хришћанске општине, које су од Грка примиле хришћанство, дужне, без

икаквог даљег суђења, покоравати се и подчињавати царигр. патријару у свима делима црквенске управе, и да је то подчињавање неопходимо ради чистоте вере. Очито је да такова мисао нема тврдог основа; а међу тим, грчко духовенство упиње се свима могућним силама, да би ту мисао на сваки начин одржало и доказало господство цариградског патријара над свима црквама, које су некада биле њима подчињене.

У најновије време такве тежње представитеља грчке цркве ми видимо где се оличавају у борби њиховој против тежње бугарског духовенства, које се бори за самосталност своје цркве. —

Српска црква, за прибратење своје самосталности и сачување исте од нападаја грчко-царигр. патријара, обвезана је известним знаменитим мужевима, који су с великом ревношћу заштићавали ту самосталност њену и силно се борили против њених свију непријатеља, а то беху: *Немања, св. Савва и Душан.*

(НАСТАВИТЕ СЕ).

Путничке слике ваљевског округа.

Но да јамимо ове и овим подобне ствари, те да кажемо што о једном рђавом обичају Убљана и његове околине. Тек што излегосмо на једно голо, високо брдашце, кад отац Димитрије виде у *јазавца* оца Радојице, да му језик нешто виси и климата. Кад отац Радојица сјаха свог јазавца кулашастог, ког је добио уз прђију за жену, а из своје тазбине, отвори му чељусту, па чуда... у јазавца језик скоро сасвим пресечен! Јадно и невинно живинче морало је да трпи болове ни коме криво ни дужно. Представите себи на пречац скоро сав језик пресечен, који се тек о кончићу једном држи. Представите да ђем сваки час на ту рану пада и да живинче такво неможе да једе ни траву, а камо ли сено; па ћете онда моћи бар издалека видети поквареност неких од становника убљанских и његове околине! У ових је чудноват и хрђав обичај: да кад је ко на кога пизмен, он му ухвати, обично, коња па му језик тако засече дубоко да неможе никад да

 зарасте, а не може ни да одпадне, већ онако виси и још више мучи јадно и несрећно живинче, које никоме није ни криво, ни дужно, нити може бити. Тако наш отац Радојица мораде нас оставити и вратити се кући на Уб, што нам је врло жао било, особито кад се сетимо труда и мољакања, док смо га од његова таста старог намесника Убског измодили. Овај дивни и прекрасни старац причао нам је о турском добу и то баш о оном, кад је он као дечак са осталим Србима, а бившим турским робовима, вукао у торбици и о рамену земљу те насипао на бившу Станбол-капију и око ње бивши вис (шанац) београдски. Такође нам је причао много о поправљању шанца, који је опасивао варош Београд, о његовим ужасним палисадима и т. д. Нарочито нам је причао како су им биле добре спахије потурчени Срби, који су своју рају заклањали од крџалија, делија, јаничара и осталих зликоваца. Тако је њега са два вола у колима и још њих четворицу са колима и воловима сакрио био њихов спахија у својој кући у Београду и држао их 15 дана, ранећи и њих и волове.

Са овог брдашца, а по највећој жеги и препеки, одпутовали смо даље и дошли смо до села *Скобаља*, за које нам рече г. капетан да има старина. Е, ево нас по упутству г. капетановом и у двору кмета Скобаљскога Иве. Чим смо се приближили двору његову, одма је човек само по овоме могао познати, без да гледа на остале зграде у двору, да му је газда богат, или бар уредан човек. Јер то се познаје не толико по зградама самим, колико по двору. Да, негледај му на кућу и зграде у двору, него му гледај какав му је двор! Ако је овај одвојен од шљивака, обрастао травом, чист, и, ако у овај свиње немају приступа, онда то је тај домаћин обично богат човек, или бар средњег стања, на уједно и уредан човек. Често бива да немају наши сељаци добрих кућа и зграда, ама су ипак богати. Тако исто, по ређе, бива да су неуредни, т. ј. да су богати, али им на двору од прасади и свиња неможеш да седнеш а да те тако рећи не урију у земљу и нечистоту. У местима планинским и по кршевима и гудурама наравно да то бива другчије. Тако дакле ми још за раније оценисмо двор нашег Скобаљског кмета Иве. И у овој оцени ми се непреварисмо. Тек што нам пандур, врло зловољан и ћутљив млад човек, отвори велике вратнице, које су на врху изшаране биле разним изрезинама, урезима, увиртинама, извиртинама, и бог те пита шта ти још ту није било, а два огромна зељова са једним жућковом јурнуше право на пандура. Овај, колико је био ћутљив у путовању, толико

је био десет пута па и више весео, кад већ једном дојездисмо до Скобаља. Нарочито разведри му се чело кад дођосмо до кмета Ивине куће и кад је већ прихватио да одкључава лаке, велике и обојадисане на врху вратнице. Огромне цукеле неуплашише га, ама кад виде да нико из куће не изилази да нас одбрани, он се опет окуњи, — не што се бојао паса, већ што, ако одиста неког нема код куће, неће моћи накнадити своју дангубу и муку. Сад је се тек осула борба од стране наше и од стране паса кметових! Ко би одржао бојно поље, да ли ми, који нападасмо на двор Ивин, или цукеле, које верно бранише право сопствености свога господара? незна се, нити би се могло унапред рећи. Али, судећи по крупноћи и љутини паса, као и својском и свесрдном њиховом заузетошћу, чини нам се да би ми били побеђени. Ствар је дошла била до велике збиље и то тако, да је наш пандур, нехтејући уступити натраг из двора, потегао био пиштољ да опали. Ми га задржавасмо од тог посла, но он ни главе да окрене! „Бре нећете ме истерати из авлије! Зар сам се ја толико мучио, па сад да лежим под пластом?“ бјаше реч нашег пандура тако јако и громогласно изговорена, да су се чак у десетој пољаници и гуске раздерале и дете једно у двору кметовом, па чак и у суседној кући. Млада, као капља росе *млада*, а снаха кметова, која је можда одавна гледала борбу нашу са псима, а није хтела или смела да приступи непознатим људима, није се била сажалила ни на стид и срам мој и оца Којин, који уступисмо псима, па се изчистисмо из двора, па није имала сажалења ни за нашег пандура и очајану његову борбу са браниоцима сопствености кмет Иве, те да приђе и да нас од ових одбрани. Али чим је видеда да се овај дере, да неће да уступи натраг и да хоће без икакве шале да пуца, она притрча, одбрани га и отера псе даље; те ми тако као неке хатлије и миздраклије ујашисмо у двор. Нити нас понуди да седнемо, нити нам рече штогод, него само донесе на искање оца Којино неколико јастука и један веленац. Да још није попа видеда међу нама, она би можда и напуцкала псе да нас отерају од њене куће. Ово сирота није чинила што је била пакосна и лукава; но што је се уплашила била од оваквих непознатих и изненадних гостију. То је се видило из њене плашљивости и бојазни; јер је чисто сва дрктала па није ни дете мало гледала; но је даље бегала и сакривена од нас налазила се у неком послу. Ми се разквартиримо на сред прекрасног двора, а наш пандур, неволећи то место, пресели нас до дугачке и велике софре под вишњама, за коју је, при

втoзбaмa. нашег кмета Иве, седало преко 100 људи. Три огромна
 горенаведена пса, чим би се ми подигли, наново би јуришали на
 нас доказујући нам, да место које смо насилно заузели непри-
 пада нама, но њиховим господарима. Овако је непрестано трајало
 и ми као опсађени са три стране, моралисмо се непрестано бо-
 рити и ову је борбу такође морала млада невеста да расправља.
 Чим би пси залајали, одма би почело да плаче и прекрасно
 мало мушко детешце, коме није било више од 3 године, а из-
 гледаше као право анђелче. Његове пуначке ручице, његови пу-
 начки обрашчићи наливени белоћом и руменилом, бела као снег
 косица, и плаве, као ведро небо очице, могле би служити сваком
 живописцу за образац (модел) анђелски. Још само крилашца па
 је ствар готова! Ово дивно детенце непрестано упираше своје
 очице на нас и гледаше нас, а ми бесмо, као што рекох, у обсадном
 стању, јер несмедосмо с сместа врднути. Пси су у шљиваку не-
 престано скимукали, урликали и завијали као курјаци, прежали
 на нас, па чим који од нас двојице макне руком или ногом, одма
 јурну на нас, а дете се расплаче. На нашег пандура као да нису
 баш толико нападали: јер осим једна кучка, што се беше одво-
 јила од она три пса и свуда га издалека пратила и лајала на
 њега, друго му ништа нису чинили. Главни су дакле непријатељи
 били за ове псе ја и отац Која, који рече: „Та што на тебе лају
 хајде де, може им се и опростити, ваљда нису скоро виђали чо-
 века у таквом одећу, а што мене толико прежају, то неznam, можда
 поп редко долази у ову кућу!“ Наш пандур непрестано је обила-
 лазио око кмета Ивиних зграда, а нарочито се задржаваше око
 качаре, коју је са свију страна завиривао, као да је хтео да је
 купи и ако је ова понајлошија била од свију осталих зграда.
 Види се да га је нешто копкало непрестано. Кад већ није имао
 с ким да говори, он је онда обраћао говор на оца Коју, дерући
 се, да се могло чути чак до пете и десете куће. „Попо, ала му је
 вина ракија“ т. ј. у кмета Иве. „Има је вала брата баш од три
 године, а има је да није шале! Бога ми биће више од 150 то-
 вара.“ Отац Која подпуно разумеваше нашег вођу, па га је још
 више дражио. „Ала би сад пристала која чашица после овог умора
 и пута,“ Шта је пандур на ово одговорио, Бог би га знао; јер се
 од лајежа паса није ништа могло чути. Е, ала су ти и ови пси
 паметни, помислим у себи! Сад док се пандур дере око коња и
 качаре они само реже и урличу, а чим отац Која прозбори они
 сви у глас, као да су се договарали, залајаше и подигоше такав

урнебес, да се ништа нечује. Знају и они који су људи готовани и који доносе, а који привређују и доносе у кућу. Баш у том највећем урнебесу паса дође једна млада гранатирка, која још издадека викаше и ућуткиваше псе. Ови ти, чим је угледаше, покуњеше се као попарени кључалом водом, па подуњени и гледајући сваки испод очију на нас одоше које под качару, које под друге зграде, вирећи отуда на нас. Тај прекрасни, одрасни, здрави и доста лени плави гранатир бјаше кметовица. Она се са осмејцима и ласкаво поздрави с нама, попи приђе руди па и мени, и понуди нас мало у кућу да уђемо. Ми је послушасмо, не с тога што волесмо, но што су дотеране краве и овце да се музу и што је она млада отишла далеко на кладенац, те би се опет одпочела између нас и паса борба, да тако не учинисмо. Но да пређемо с говором на друго и да кажемо што о самој кући кмета Иве.

Кућа је кмета Иве прекрасна, лепо олепљена и оварисана (окречена), са кровом, као што је то обичај, трипут вишим, но што су дуварови. Покривена је сва прекрасном четвороуголном, дебелом шиндром, а то је знак богатства, изобиља па и раскоши. Но нека стоји спољашност, ваљда ћемо опет изићи на двор. Сва се кућа састоји из једне велике собе, чисте, непатосане и добро поливене водом, која је нешто од тога, а нарочито од подрума под њом, доста влажна. Она је, као што је то обично, обрнута истоку; јер су у њој неопе и у њој се зими моле Богу, па ваља да је обрнута тамо куд треба. Баш на сред собе, а готово у правцу међу два источна прозора, који су подапети хартијом, стојаше велики липов стô (астал), темељно направљен. На овоме, осим неколико листића од неке песмарице и друге неке књиге, стојаше за три прста дебела громидица акта, — сва архива општинског суда од постанка овог па до данас. Ми растурисмо ову грдну архиву и видесмо: да се она састоји и из некаквих прописа, који не иду у званичност; да има два ли три ли акта у којима пише: „налажети се да си тог и тог пре зоре у среској канцеларији. Или: тог и тог дођи ћу тамо у Скобаљ; заповедам ти да ручак што може бити бољи зготовиш. Ракија таква и таква нека се метне ту и ту у хладну воду, да се разлади. Куни од тога и тога; јер ону твоју немогу да пијем. Истина да је добра, али је одвише мека. Вино оно купљено из београдске нахије нарочито за моје доласке да метнеш у воду ту и ту, да се разлади добро. Нека се постави под том и том липом или којим другим дрветом (гледајући у које је доба године долазида таква наредба), код те и те воде, у ли-

вади тога и тога. У гибаницу нека метну толико и толико скорупа, масла, јаја скорашњих и то толико пачији, оволико ђурчији, гушчији, а толико и толико кокошији; толико и толико, и тако и тако да се пече, у то и то доба да се метне под пеку, са толико прста дебљине да се покрије супепелицом, па жеравицом, па жаром и т. д. Јагње! Е, јагње јагње!? Јагње да купиш из оваца тога и тога из Борка (или ког десетог села капетаније надлежне), или из оног тамо до Љига беогр. нахије; јер ваши јагањци нису добри и дебели у ово доба године. Они Љишки су сада бољи, а од ваших из вашег села заклаћеш кад у то и то доба године дођем. Испећићеш га на виновој лози, које ћеш метнути у толико дуго, широко и дубоко ископано у земљи огњиште и т. д. Кажим оним сељацима оца (... мат... бог...) и т. д. и т. д., нека буду ту и ту и с тим и тим, да им се она парница сврши. Онај са разбијеном главом на тој и тој преслави и т. д. нека се добро спреми; њему ће бити или 25 по г... или 1 година робије“ и т. д.

То су званичне ствари, а приватан човек несме се мешати у власт.

(НАСТАВИТЕ СЕ.)

Цариградска (бугарска) екзархија и Јевреји.

Чудновату ствар читамо у новинама „Знаме“ број 18, из којих се најбоље огледа, како и шта ради цариградско-турска, сада тако звана бугарска, екзархија, њезин већил фанариот Иларион Ђустендилски, познат и са гоњења српских учитеља и затварања српских школа, и Евреји у српским крајевима. Ђустендилска је митрополија свагда спадала под пећску архиепископију, па су је Грци приграбили 1767 год. и таква чудеса починили по њој, да су јадни људи трпели неисказане муке; удруженом снагом турском и екзархијском и лажним инчама и печатима примораше исту митрополију да подпадне под екзархију и од овога времена одпочеше се још већа чуда и насиља да чине. Између осталих ево какво злочинство саобштавају бугарске новине, које такође несу наш пријатељ, већ се слободно пре може рећи непријатељ:

У Ђустендилу Евреји, с помоћу тамошњег кајмакама, украдоше једно српско дете, по имену Настаса, па га заклаше, да задовоље своје фанатичке страсти. Кад је дете украдено, његови родитељи тужише и плакаше код кајмакама, молећи за помоћ и молише га да прегледа једну јеврејску кућу, али кајмакам не само да то није

хтео учинити, већ родитеље детиње сиктериса, па још и варварски изнисиова. После 4 дана дете је нађено бачено у једну бару. Искупи се свет да га види. По сведочби докторској дете је било убијено и бачено у бару пре 4 дана. Тело му беше меко, руке и ноге још му бјаху црвене, а на грлу му беше рана од ножа широка три прста; грбњача му сломљена; под десном сисом и иза десног ува ране од убода. Из свега се види, гласи докторска сведочба, да је дете заклала вешта рука хахамбаше с намером, да му одузме сву крв.

„Овај је случај побунио народ, али кајмакам, који је и продао дете и који јавно брани Јевреје, одма удари телеграм у Софију Ђауроубилцу Маасар-паши, да се раја буну и да су Јевреји у великој опасности. Маасар-паша одма испрати војску да утиша побуну(?) и нагрља нос деди Илариону, јер је он био узрок свега тога, почем је предходно за све то знао и није се хтео заузети. О свему томе јављено је одма и екзархији, и она на место да настане, да се изнађу и казне убици невинога детета, испрати ушутство своје наместнику, у коме просто и јасно заповеда Иларијону, да стиса духове и да нипошто незаповеда питање о детету. Гледајте читаоци, завршује „знаме“ *турску нечовечност, рајино стрљење и заштиту, како екзархија брани своје стадо!*“

Заиста гроза спопада човека кад само и помисли, какву чудновату и гнусну улогу врши екзархија на место добра, чега су с правом од ње очекивали и Бугари и Срби у Турској.

Дарови и пожртвовања архимандрита дечанског Кирила и оца Агатангела црквама, манастирима и школама у старој Србији.

У П. манастир патријаршију: 1 јеванђеље на великом колу, оковано и позлаћено; 2 свећњака од накладовога сребра, велика; 1 свећњак од седам кандила исте величине; 2 иконе сребром оковане и 1 позлаћена, које стоје у цркви богородичној.

У цркви белопољској близу Пећи: 12 минеја и 1 летургију; 2 јеванђеља окована у сребро; 2 *облаченија* свештеничка и 1 ђаконско: покровце на св. трапезу, проскомидију и за налоње; 2 сасуда сребрна и позлаћена с принадлежношћу; звоно, 1 велики псалтир и 1 распјатије купљено у Јерусалиму; 500 рубаља испрошених од руске матушке царице; од других лица 200 рубаља; и наших сопствених

7.000 гроша; и за чесму, коју смо пред цркву довели, 1200 гроша, мојих сопствених х. Кирилових.

У Горашкој цркви: 1 *облаченије* свештеничко ново спокровцима.

У село Сигу њиној цркви: 1 облачење свештеничко ново, сосуде сребрне и позлаћене с принадлежностију, и 1 јеванђеље окривано, од руске генералше Кисељеве поклоњено и предато свештенику исте обштине.

Долачкој цркви (покојни) Антим 1 *облаченије* и књиге дечанске.

У Гориочу што има ствари све су дечанске.

У Плаву у брезовичкој цркви 1 *облаченије* и путир.

Цркви Андријевици 1 *облаченије* ново.

У Левој реци, у Васојевићу, 1 *облаченије* ново, по прозби војводе Милана.

У манастир *Бурђево стубове*, у Васојевићу, 1 *облаченије* ново.

У варош *Бело-поље* једне сосуде сребрне с принадлежношћу.

Нововарошкој цркви 1 путир с принадлежношћу.

Цркви Кузмичној у Ново-пазарској нахији 1 *облаченије* ново.

У цркви Врачевској у بازارској нахији 1 *облаченије* и 1 апостол на велико коло, који је предат попа Ђоки.

У цркви Ђаковачкој 1 путир с принадлежношћу; 1 *облаченије* ново и 1 крст сребрн.

Цркви призренској 1 путир сребрн и позлаћени с принадлежношћу, врло скупоцен.

Цркви Очкој, у призренској нахији, сосуде сребрне и позлаћене, 1 *облаченије* ново свешт; 2 иконе престолне, 1 јевангелије и 1 кадијоницу. За зид око исте цркве 1260 гроша мојих сопствених х. Кирилових.

Цркви Ораовачкој у призренској нахији 1 *облаченије* ново, и за школу истог места дао сам 100 гроша.

Цркви Коришкој у призренској нахији, 1 *облаченије* старо и 1 јевангелије старо.

Манастиру Жеочком у призренској нахији 1 *облаченије* ново и 100 гроша мојих сопствених.

Цркви Љесковачкој 1 *облаченије* свидено сребрно ново, и 1 путир сребрн и позлаћен с принадлежношћу.

Цркви Радомирској 1 *облаченије* свештеничко ново (преко Стојана Гале трговца Скопљанског).

Цркви Прилепској, преко калуђера Костандија дечанца, 1 *облаченије* ново.

Цркви Гиланској 1. облаченије ново х. Кирилово.

Школи Баковачкој 180 гроша мојих сопствених.

Школи у Пећи, за коју сам дао и купио од Косте Поповића 18.300 гроша, за поправку школе и за клупе 2460 гроша; на кад смо школу хтели изнова градити, за материјал сам потрошио свега 4.000 гроша. Пре тога за поправку исте школе, преко Г. Саве учитеља, 660 гроша; преко учитеља Паје Поповића дао сам за поправку исте — 1320 гроша; а тако поради школе 700 гроша глобе; за бакарни мангал дао сам у женској школи у Пећи 180 гр. за клупе и оправу 210 гроша, преко Катарине учитељке.

Дао сам Тимотију учитељу, који је учио ђаке у Дечанима, мојих сопствених новаца за 3 године: једном 20 дук. а други пут дао сам му 1250 гроша, кад су га истерали из Дечана, а ништа му нису хтели дати.

Скадарској обштини дао сам, по зактевању обштине, јер почем су били почели градити цркву, а новаца нису имали да сврше цркву: то су се они обратили манастиру Дечанима преко мене, да потраже у зајам новаца, и ја сам, по заповести Г. конзула руског, који је тада био у Скадру, дао им 200 наполеона, али под тим условом, да они плаћају интерес манастиру Дечанима, које су они и чинили на 100 годишње 10, и под погодбом да они за три године исплате и главне новце и интерес, које су и платили. Ови су новци сабрати у Русији мојим трудом-Кириловим.

Дао сам мојих новаца на трошкове манастира Дечана 26.000 гроша, и од тих новаца нисам примио ништа. (х. Кирил).

Конак у Хочу селу начинио сам својим новцима и дао сам га манастиру Дечанима, нетражећи никаквог рачуна за њега, за који сам потрошио 15.000 гроша још године 1851-ве.

Једну ливаду, коју сам купио за моје новце у селу *Добродољу* за 20 дук. дао сам је манастиру Дечанима.

Купио сам за манастирске новце земљу у *Добродољу*, која је врло полезна манастиру, и дао сам за ту земљу 6500 гроша.

Купио сам три комада ливаде и једну њиву гучицу за корист манастира и за манастирске новце за 4000 гроша.

Ово нека уједно буде и одговор онима, који говоре, да ми ништа нерадимо за опште, него само за своје сопствене интересе.

3-г Августа 1874 год.

у манас. Дечанима.

АРХИМАНДРИТ ДЕЧАНСКИ
СМИРЕНИ **Кирило**.

Издаје и уређује проф. ВОГОСЛОВ. АРХИМ. **Нестор**.